

henlægges til Sognene, saaledes at en speciel Udskiftning skulde foretages af ethvert Sogn, men at Regjeringen vilde komme til Hjælp ved den specielle Udskiftning indenfor hvert Sogn ved at afstaae $\frac{1}{3}$ af sin Deel. Det er altsaa aldeles tydeligt, hvad ogsaa begge Dommene med stor Bestemthed og Styrke ere gaaede ud fra, især Overretsdommen, men ogsaa Høiesteretsdommen, at det ikke er til Communen, men til de Enkelte, der skulde gives. Skulde det være til Communen, seer jeg ikke, hvorledes Høiesteret kunde admittere Proces mellem Gaardmændene og Huusmændene og kunde gaae ind paa Sagen, eller rettere erkjende Huusmændene for competente Sagsøgere, naar det hverken var Gaardmændene eller Huusmændene, men Communen, der var den rette. Det ærede Medlem sagde, at det Offentlige havde et Slags Ansvar for denne Sags forviklede Tilstand. Intet er visere; det Offentlige har havt stor Skyld derved, at det fra Først af har behandlet Sagen, som om Hærfornet skulde være Basis, ikke blot for Fordeelingen mellem Sognene, men ogsaa for Fordeelingen indenfor de enkelte Sogne; men det er ingen Hjemmel for, at det Offentlige kan gribe ind saaledes, at det krænker bestaaende Rettigheder. Hvis det Offentlige vil fyldestgjøre det Ansvar, det har paataget sig, saa maa det være paa en anden Maade, men ikke ved at gribe ind og i Grunden berøve begge Parter, hvad de stride om.

Det ærede Medlem sagde endvidere, at Sagen begyndte ikke med private Rettigheder, men med en kongelig Gave; men Sagen er, at denne kongelige Gave skabte private Rettigheder, idet den gik ud fra, at de skulde fordeles til de Enkelte. Jeg troer derfor, at hvad det ærede Medlem for Kjøbenhavns Amts 3die Valgkreds (Liebe) ansøgte, kunde ikke i nogen Maade rolle den rettlige Betragtning, jeg gjorde gjældende. Med Hensyn til Spørgsmaalet om det Hensigtsmæssige af at faae en Ordning af Sagen, og hans Betragtning af denne Vej som den meest praktiske, den simpleste og i en vis Forstand den billigste, er der ingen Tvist imellem os; Ingen ønsker hellere end jeg at gaae ind paa dette Forslag. Men jeg kan fra et retligt Synspunkt ikke gjøre det;

jeg kan ikke gaae ind paa Noget, der ligefrem strider mod min Opfattelse af det Retlige af Lovgivningsmagtens Forhold til Privates Ret. Ligeoverfor det ærede Medlem for Holbæk Amts 2den Valgkreds (Tscherning) skal jeg ikke forbyde mig i de Betragtninger, han gjorde gjældende, saameget mindre, som han, hvis jeg ikke misforstod ham, ikke principielt var imod min Opfattelse, og det forekommer mig, at det ærede Medlem heller ikke fandt sig beroliget ved den Ordning, som Lovudkastet gaaer ud paa. Han henviste til ganske andre Veie; han talte om Expropriation, om at oprette lignende Skjønnsdomstole eller Administrativdomstole som dem, vi have havt med Hensyn til Hoveri og mange andre Ting. Alt Sligt kan jeg meget godt forstaae, og jeg kan ogsaa begribe, at kunde man finde en praktisk Løsning ad den Vej, vilde det ikke være i Strid med Retten, men det er jo noget ganske Andet end det, som det Lovudkast, her foreligger, gaaer ud paa. Der bliver, som sagt, kun tilbage, at det er høist ønskeligt at komme ud deraf, og at det gjælder om at finde en praktisk Vej, og naar det ærede Medlem for Bornholms 2den Valgkreds (Dam) med Styrke gjorde gjældende mod mig, at jeg ikke havde paaviist en praktisk Udvei, saa kan det for en Deel være sandt, men det var dog neppe berettiget, naar man mener, at den Vej, jeg havde henviist til, skulde være særdeles upraktisk, som navnlig den ærede Indenrigsminister gjorde gjældende; thi jeg troer virkelig, at, hvis man nu paalægger Vedkommende en vis Frist til at gjøre deres formeentlige Ret gjældende, en vis kort Tid, til Exempel et Aar, Resultatet da vil blive, at Aaret vil hengaae, uden at der — idetmindste i 12 Sogne — vil stee nogetsomhelst Skridt i saa Henseende, og at det kun høist vil være for 3 Sognes Vedkommende, at det vil stee.

Indenrigsministeren: Den ærede sidste Taler vil dog vistnok indrømme, og jeg troer ogsaa, at han har indrømmet det i sit Foredrag, at Høiesteretsdommen af 1ste December 1862 ikke lader sig bringe i Overensstemmelse med dette Lovforslag. Dermed troer jeg ogsaa, at det er godtgjort, at slige Rets-